

הפסקת הריון יזומה ע"פ ההלכה

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף נז עמוד ב
אשכח רבי יעקב בר אחא דהוה כתיב בספר אגדתא דבי רב: בן נח נהרג בדיין אחד, ובעד אחד, שלא בהתראה, מפי איש ולא מפי אשה, ואפילו קרוב. משום רבי ישמעאל אמרו: אף על העוברין... משום רבי ישמעאל אמרו אף על העוברין. מאי טעמיה דרבי ישמעאל? - דכתיב שפך דם האדם באדם דמו ישפך, איזהו אדם שהוא באדם - הוי אומר זה עובר שבמעיי אמו. ותנא קמא - תנא דבי מנשה הוא, דאמר: כל מיתה האמורה לבני נח אינו אלא חנק, ושדי ליה האי באדם אסיפיה דקרא, ודרוש ביה הכי: באדם דמו ישפך, איזהו שפיכות דמים של אדם שהוא בגופו של אדם - הוי אומר זה חנק.

רמב"ם הלכות מלכים פרק ט הלכה ד
בן נח שהרג נפש אפילו עובר במעיי אמו נהרג עליו, וכן אם הרג טריפה או שכפתו ונתנו לפני הארי או שהניחו ברעב עד שמת, הואיל והמית מכל מקום נהרג, וכן אם הרג רודף שיכול להצילו באחד מאיבריו נהרג עליו, מה שאין כן בישראל.

משנה מסכת אהלות פרק ז משנה ו
האשה שהיא מקשה לילד מחתכין את הולד במעיה ומוציאין אותו אברים אברים מפני שחייה קודמין לחייו יצא רובו אין נוגעין בו שאין דוחין נפש מפני נפש:

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף עב עמוד ב
אמר רב הונא: קטן הרודף ניתן להצילו בנפשו. קסבר: רודף אינו צריך התראה, לא שנא גדול ולא שנא קטן. איתיביה רב חסדא לרב הונא: יצא ראשו - אין נוגעין בו, לפי שאין דוחין נפש מפני נפש. ואמאי? רודף הוא! - שאני התם, דמשמיא קא רדפי לה.

רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק א הלכה ט
הרי זו מצות לא תעשה שלא לחוס על נפש הרודף. לפיכך הורו חכמים שהעובר שהיא מקשה לילד מותר לחתוך העובר במיעיה בין בסם בין ביד מפני שהוא כרודף אחריה להורגה, ואם משהוציא ראשו אין נוגעין בו שאין דוחין נפש מפני נפש וזהו טבעו של עולם.

סמ"ע סימן תכה ס"ק ח
וזה טבעו של עולם. הוצרך לכתוב זה, שלא תאמר הולד הרי הוא רודף ויצילו את אמו בנפשו, קמ"ל כיון שטבע של עולם בכך, אין דין רודף עליו, ואעפ"כ בעודו במעיה מותר לחתכו אף על פי שהוא חי, שכל שלא יצא לאויר העולם אין שם נפש עליו, והא ראייה דהנוגף אשה הרה ויצאו ילדיה ומתו משלם דמי הולדות ואין שם רוצח ומיתה עליו

שו"ת ציץ אליעזר חלק ט סימן נא - קונ' רפואה במשפחה פרק ג
עכ"פ יוצא לנו מכל האמור ששום אחד מגדולי הפוסקים לא עלה על דעתו לפרש בכוונת דברי הרמב"ם ברישא דדבריו שאילולא שהיה נחשב כרודף שהיו נהרגים על הריגתו כבן נח שנהרג על העוברין.

תלמוד בבלי מסכת ערכין דף ז עמוד א
מתני'. האשה שיצאה ליהרג - אין ממתנין לה עד שתלד.
גמ'. פשיטא, גופה היא! איצטריך, ס"ד אמינא: הואיל וכתיב כאשר ישית עליו בעל האשה, ממונא דבעל הוא ולא ליפסדיה מיניה, קמ"ל.

שו"ת מהרי"ט שם ח"א סימן צ"ט
אם מותר להתעסק עם גויה א' שתפיל, אם יש בדבר איסור מחמת איבוד נפשות שהן גוים.
ולתעסק עמה שתפיל פרי בטנה איבוד נפשות אין כאן דאפילו בישראל נפלים לאו נפש הוא וממון הוא דחייב רחמנא דמי וולדות לבעל דכתיב כאשר ישית עליו בעל האשה, ובריש הנחנקין אמרינן ואצטריך למכתב מכה איש ומת ואצטריך למכתב כל מכה נפש דאי כתיב כל מכה נפש הו"א אפילו נפלים קמ"ל, ובפרק יוצא דופן דרשינן כל נפש לרבות קטן בן יום אחד דמשמע כל נפש אפילו נפש כל דהו, אלמא נפלים אפילו נפש כל דהו לא מקרי, ובסוף פ"ק דערכין תנן האשה שהיא יוצאה ליהרג אין ממתנין לה עד שתלד ופרכינן פשי' גופה היא, סד"א הואיל וכתיב אשר /כאשר/ ישית עליו בעל האשה ממונא דבעל הוא ולא לפסדיה מיניה קמ"ל, ומדפריך פשיטא משמע דמחמת איבוד נפשות אין נדנדו כלל ולא אתא לאשמועינן אלא משום פסידא דבעל, ואמרינן התם האשה שהיא יוצאה ליהרג מכין אותה כנגד בית הריון שלה כדי שימות הולד תחילה שלא תבא לידי ניוול, אלמא בשביל ניוול האם הורגים הולד בידיים ולא חשו משום איבוד נפשות, הילכך בישראלית מפני צורך אמו נראה שמותר להתעסק עמהם שתפילנה כיון דרפואת אמו היא עכ"ל.

תוספות מסכת נדה דף מד עמוד ב
וא"ת אם תמצי לומר דמותר להורגו (את העובר) בבטן אפי' מתה אמו ולא הוי כמונח בקופסא אמאי מחללין עליו את השבת שמביאין סכין דרך ר"ה לקרוע האם כדמוכח בפ' קמא דערכין (דף ז:): וי"ל דמכל מקום משום פקוח נפש מחללין עליו את השבת אף ע"ג דמותר להרגו דהא

גוסס בידי אדם ההורגו פטור כדאמר פרק הנשרפין (סנהדרין עה.) דרוב גוססים למיתה ומחללין את השבת עליו כדאמר פרק בתרא דיומא (ד' פד:) דאין מהלכין בפקוח נפש אחר הרוב.

שו"ת אגרות משה חושן משפט חלק ב סימן סט

כתבתי כל זה לענין הפרצה הגדולה בעולם שהמלכיות דהרבה מדינות התיירו להרוג עוברים ובתוכם גם ראשי המדינה במדינת ישראל וכבר נהרגו עוברים לאין מספר שבזה"ז הא עוד יש צורך לעשות סיג לתורה, וכ"ש שלא לעשות קולות באיסור רציחה החמור ביותר... וברור ופשוט כדכתבתי הלכה הברורה ע"פ רבותינו הראשונים המפרשים והפוסקים ממש שאסור בדין רציחה ממש כל עובר בין כשר בין ממזר בין סתם עוברים ובין הידועים לחולי תיי - סקס שכולן אסורין מדינא ממש, ואין לטעות ולסמוך על תשובת חכם זה ושירי ליה מריה בזה הכו"ח לכבוד התורה ודין האמת.

שו"ת ציץ אליעזר חלק יד סימן ק

לדברי התוס' בנדה דף מ"ד ד"ה איהו שכותבים בלשון מותר להורגו בוחר לו הגרמ"פ הדרך הפשוטה ביותר ולומר שפשוט וברור שהוא טעות סופר וצריך לגרוס במקום מותר פטור, ולא נרתע ממה שהתוס' חוזרים פעמיים בדבריהם לכתוב בלשון מותר, ועפ"י הגהתו זאת בא לידי בחינה של ונהפוך הוא לומר שהוא כמפורש גם בתוס' נדה שאסור להרוג עובר דלכן מחללין עליו את השבת.

שו"ת אחיעזר ג סה

דאולי י"ל בכוננת דברי התוס' בנדה [וכן הר"ן שם] דדוקא לרי"ש דס"ל דב"נ נהרג על העוברין מוכרח דאיכא איסור תורה לישראל. אבל ת"ק שם פליג ולדידיה אפשר דבאמת אין איסור תורה עיין שם

שו"ת רב פעלים חלק א - אבן העזר סימן ד

ועוד שא נא עיניך וראה מ"ש מהרי"מ ז"ל ח"א סי' צ"ט, באשה ישראלית מותר להתעסק עמה ברפואות כדי שתפיל, אם יש בזה לצורך האם, ועיין מ"ש עוד בסי' צ"ו, נמצא בסי' צ"ט מתיר להדיא לצורך האם, ונראה דיש פ"פ = פתחון פה = לבע"ד לומר היכא דאיכא פגם משפחה ובזיון וחלול השם, אם ישאר העובר ולא תפיל אותו חשיב זה צורך גדול. וכבר אמרתי שאין אני מוסיף משלי בדבר הזה, ואיני מגלה דעת, ורק הצעתי לפני השואל הדברים הנז"ל, ויראה דברי אלו לאיזה חכם, והוא יורה לו מה לעשות. והשי"ת ברחמי יאיר עינינו באור תורתו אכי"ר.

בשו"ת שאילת יעב"ץ ח"א סי' מ"ג

וגם בעובר כשר יש צד להקל לצורך גדול כל כמה דלא עקר אפילו אינו משום פקוח נפש אמו, אלא להציל לה מרעתו שגורם לה כאב גדול.

שו"ת ציץ אליעזר חלק יג סימן קב

וא"כ הגע בעצמך האם יש צורך, צער וכאב, יותר גדול מזה של נידוננו, אשר יגרם לאם בהולד לה יצור כזה, שכולו אומר יסורים ומכאובים ומיתתו בטוח במשך מספר שנים, ועיני ההורים רואות וכלות באין לאל ידם להושיע? (וברור שלא משנה ולא מפחית כלום באם הילוד הזה ילקח למוסד מיוחד ולא יתנו גישה להורים עד מותו). ומתוסף לזה פיתולי היסורים והמכאובים של היילוד בעצמו של"ע כל מום בו. ולכן אם יש להתיר עפ"י ההלכה הפסקת הריון בגלל צורך גדול ובגלל כאבים ויסורים, נראה שזהו המקרה הקלאסי ביותר שיש להתיר.

שו"ת ציץ אליעזר חלק יג סימן קב

וזאת לדעת, כי בדבריהם של המהרי"ט והיעב"ץ לא נזכר כלל שישנו כאלו הפרש בזה בין תוך ג' חדשים לבין לאחר ג' חדשים, וההגבלה הסתמית בזה היא רק שיש חילוק בין עקר לצאת לבין לא עקר לצאת, ואדרבה היעב"ץ כותב בהדיא בלשון: כל כמה דלא עקר, ומינה דהא כל כמה דלא עקר אין חילוק באיזה חודש שהיא נמצאת.

שו"ת ציץ אליעזר חלק יג סימן קב

כי שבמקרה המיוחד הזה אשר תוצאות כה חמורות בכנפיו עם המשכת ההריון והלידה, אפשר להתיר הפסקת הריון עד שבעה חדשים, ובאופן שבביצוע הפסקת ההריון לא יהא כרוך בשום סכנה לאם. משבעה חדשים והלאה הדבר כבר יותר חמור... אמת הדבר, שכמה מהאחרונים מהבאים אחריהם כן הזכירו לחלק בזה בכנ"ז, וכפי שציטטתי מדבריהם בספרי שם, אבל בכגון מקרה חמור כזה להורים וליילוד גם יחד, יש לדעתי להתיר הפסקת הריון כזה לפחות עד שבעה חדשים, והדעת נוטה שגם המחמירים יודו בזה, דכמקרה החמור הזה שלפנינו עוד לא בא זכרונו בספרות ההלכה שעד כה.

שו"ת ציץ אליעזר חלק כ סימן ב

לאור כל האמור נלפענ"ד להלכה בנידון שאלתנו שמותר להמית עובר אחד כדי להציל עי"כ חיי יתר שלשת העוברין אשר כל אחד מהם הוא בבחינה של רודף את משנהו, ומותר לפי הצורך לבצע זאת אפילו על ידי רופא עכו"ם אף על פי שנהרג על העוברין היות ועושה זאת כדי להציל עי"כ חיי יתר העוברין, אך יש להשתדל שיבצעו זאת אותם הרופאים שקבעו את המצב האמור בבירור עיין שו"ת מהר"מ שיק חיו"ד סימן קנ"ה ושו"ת בית יצחק חיו"ד ח"ב סימן קס"ב יעו"ש ואכמ"ל. אליעזר יהודא וולדינברג סיפרו לי כי את השאלה האמורה הלכו לשאול גם לידידי הגאון הגרי"ש אלישיב שליט"א והשיב ג"כ להתיר, ונהני.

שו"ת ציץ אליעזר חלק יד סימן קא

על כן נראה דאין לקבוע בזה הוראת היתר כללי מפורש לביצוע הפסק - הריון בהתגלות מקרה של מונגולודיזם, אלא בהודע תוצאות הבדיקה צריך הרופא לשלוח את האשה (והנהלת בית החולים צריכה להוציא צו בקשר לכך) אל רב מורה הוראה עם נתינת נתונים על תוצאות הבדיקה, והרב מורה ההוראה יתחקה היטב על המצב הנפשי של הזוג בקשר לכך, ויחליט בשיקוליו ההלכתיים אם להתיר הפסקת הריון, ורק עם קבלת היתר - חכם מוסמך תיאור הנהלת בית החולים לבצע זאת בין כוליו.

שו"ת ציץ אליעזר חלק יד סימן קא

בזה, כי לפי המקורות והנמוקים ההלכתיים שפרטתי ונמקתי בשתי תשובותי הקודמות מדי דברי על אודות הפסקת הריון במקרה של מחלת טיי - סקס, יש מקום די רחב לדון להיתר לפי אותן המקורות והנימוקים גם במקרה של התגלות מונגולודיזם אצל העובר, דסוף סוף כפי שמפרט כבו' במכתבו היא ג"כ מחלה מאד לא רצויה המלווה בשינוים פיזיים ופגור שכלי הטעון, לפעמים, טפול מוסדי והקשור לקצור תחולת/תוחלת/ החיים ויש בזה די מספיק בהרבה פעמים בכדי לגרום עי"כ להרס מצבה הנפשי של האשה ושל הבעל גם יחד, וגם לרבות, בכדי לגרום להם ליפול באיזה מחלה רצינית או לא רצינית, וגם להרוס את תקינות החיים המשפחתיים של הזוג, ואתן לכך דוגמא ממקרה שבא לפני בזוג חרדים (דוקא מהישוב הישן), שכבר נולדו אצלם ל"ע שני ילדים מונגוליים ומתו כעבור שנה ויותר, והאשה קבלה כתוצאה מכך שוק של התקף עצבים והדבר התבטא גם בסירוב והימנעות מלחיות עם בעלה חיי אישות תקינים מפחד לפן תכנס להריון ושוב תהרה עם עובר שכזה, הבעל חכה שנה שנתיים והפציר רבות באשתו שתשוב לחיות עמו חיי אישות תקינים, והאשה פנתה אליו עורף ועמדה בסירובה, המצב הגיע לידי כך שעמדו כבר על סף גירושין, כשראיתי כך נתתי לאשה היתר לערוך בדיקת היבטים במקרה שתכנס להריון, וכך התרצתה האשה וחזרה לחיות עם בעלה, וגם נכנסה להריון, ועשתה את הבדיקה והבדיקה הראתה שהכל בסדר, וילדה ילד בריא ושלם, והשלום בביתם הוחזר לכנו וממשיכים לחיות חיים מאושרים.

שו"ת ציץ אליעזר חלק יד סימן קא

ולא אמנע מלהאיר/מלהעיר/ גם זאת, כי אם יהא בידי הרופא היכולת לתת לפני מורה - הוראה הידע שאת ההפסקת ההריון יוכלו לסדר ע"י תכשיר שיגרום להפלה ללא עשיית פעולה ישירה ברחם, כגון ע"י שתיית רפואה דרך הפה או הזרקת זריקה לגוף האשה וכדומה, אזי יתוסף לפני המורה - הוראה מקום מיוחד נוסף לצדד בזה בהיתרא (על כל צדדי ההיתר שפתחנו להם פתח), והוא, בהיות שלכמה מגדולי הפוסקים נקרא בצורה כזאת שזה נעשה ע"י גרמא ואינו אסור אלא מדרבנן,

שו"ת משפטי עוזיאל כרך ד - חושן משפט סימן מו

מכאן נלמוד לשאלה דנדון דידן שעובר זה לפי דברי הרופאים יגרם חרשות לאמו לכל ימיה ואין לך נוול יותר גדול מזה שהיא פוגמת את כל החיים ועושה אותה עלובה כל ימיה ומתנוולדת בעיני בעלה. לכן נראה לע"ד להתיר הפלת עובריה על ידי רופאים מומחים ומובהקים שיבטיחו למפרע הצלת סכנת מיתת האם במדה היותר אפשרית. והנלע"ד כתבתי.

שו"ת חוות יאיר לא

ובזה היה אפשר לחלק כמה חילוקים אם כבר עברו ארבעים יום דמקמי הכי מיא בעלמא נינהו כמבואר בפ' המפלת ובפ"ק דכריתות, או אם כבר עברו על הריונה ג' חדשים שהוא זמן הכרת העובר וזמן הבחנה, או אם הרגישה בבטנה תנועת העובר המאוחר קצת אחר ג' חדשים ובפרט בנקבה, מ"מ אין זה מבוקשינו לדון מדעת נוטה וסברת הכרס רק ע"פ דין תורה.

שו"ת יביע אומר חלק ד - אבן העזר סימן א

ועוד שיש מקום לומר דבכה"ג שלא מלאו לעובר ג"ח שפיר סמינן ע"ד הפוסקים דס"ל דהמתת עובר אינו אלא מדרבנן, מכח ס"ס, שמא הלכה כמ"ד שהמתת עובר מדרבנן, ואת"ל דהוי מה"ת, שמא בפחות מג' חדשים אינו אלא מדרבנן, וא"כ יש להתיר גם במקום חולי שאין בו סכנה כלל. ולפחות נסמוך בזה ע"ד הרופאים כשהם שנים זה שלא בפני זה.

שו"ת ציץ אליעזר חלק ט סימן נא - קונ' רפואה במשפחה פרק ג

ויצא לנו דמ"מ כשיש צורך להתיר להפיל יש להדר לעשות זאת ע"י אשה - רופאה מע"י איש - רופא, דע"י אשה יש צירוף להיתר מה דהיא אינה מצווה אפ"ר להיות ולהחזו"י יסוד האיסור לכתחילה בזה נובע מכח איסור השחתת זרע, וע"כ י"ל דאשה אינה מצווה ע"ז וכנ"ל

שו"ת ציץ אליעזר

וזאת למודעי (היות וכבר נשאלתי על זה ע"י מי שהוא מארה"ב לפני זמן קצר), דאבל לאחר שנולד אסור לגרום למותו בכל דרך שהוא הגם שנולד פגום ביותר בכל אבריו החיונים וחיו רק חיי שעה מלאי יסורים, ופוק חזי בספר שו"ת תשובה מאהבה ח"א סימן נ"ג שנשאל על ולד שנולד בשינויים גדולים דמות אדם ודמות חיה להנה עד שמורא ופחד נופל על מי שרואה אותו, ואיננו בר קיימא ועומד למות בזמן קצר אם מותר לסבב להמיתו, והשיב ובירר את ההלכה ונחית לעומקא דדינא וזאת אשר העלה להלכה למעשה, דחלילה וחלילה לשום אדם לשלוח יד לפגוע או לסבב סיבה וגרמא להמית הולד הזה ובכלל שפיכות דמים הוא והעושה כן הוא עושה נגד חוקי אלקים ותורותיו, יעו"ש באריכות תיאורו המבהיל של הולד ההוא כי נורא הוא, ובאריכות בירור ההלכה בזה של הגאון הבעל תשובה מאהבה.